

ESSENCYJA (16) *sb f*

Zawsze -ss-; -c- (9), -t- (7).

Oba *e jasne*, a *pochylone*.

sg *N* essencyjã (6). ◊ *G* essencyj(e)j (3). ◊ *A* essencyją (5). ◊ *L* essencyj(e)j (1). ◊ *pl G* essencyj (1).

Sł stp, *Cn brak*, *Linde XVIII w.*

1. *fil.* W filozofii średniowiecznej istność, istota rzeczy odróżniająca dany gatunek od wszystkich pozostałych, przysługująca wszelkim bytom, u Boga tożsama z egzystencją czyli byciem; termin podstawowy przy formułowaniu nauki kościelnej o Trójcy św. [*essentia* – istność; *essentia divina* – istność, bytność *BartBydg*; – podstać *Calep*; istność, istota – *essentia Cn*] (12) : IEHOVAH tho łowo thoż znaczy że Bog y łam ieft przez fię/ y innym effencyey/ to ieft żeby byli vdziela. *SarnUzn* B8v, B5.

Szereg: »essencyja to jest (abo) istność« (5): Ełsencia ábo Iłtność ieft rzecz nie rodząca áni vrodzona áni pochodząca/ á oná ieft początkiem wšzytkiego/ mimo kthorą inŷy początek nie może być náleziön. *GrzegRóżn* K3v; *SarnUzn* B4v; możełz rozumieć iż Ociec y Syn y Duch śwıęty łą łiedzący na máyefłacie Bożym/ to ieft/ w oney iedney á nierozdzielney Ełffencyey/ to ieft iłtnośći Bołtwá onego dziwnego á żadnym rozumem nieogarnionego *RejAp* 68v; *CzechEp* 145, 256.

a. W pismach polemicznych antytrynitarzy traktowana jako imię wyznawanego przez przeciwników bóstwa (5):

Wyrażenie: »essencyja boska« (1): A mowię iż to w kupę iednę gmátwa/ gdy zaś z tych dwu łobie rownych/ iednegoż tylko Bogá czyni [...] bo iednę effencyą bołką: á czyni to vchodząc wielośći Bogow/ ktore wprowadził *CzechEp* 179.

Szereg »Bog (abo) essencyjã abo istność« (4): mułżą to (z Turki y z Zydy y z bráthem łwoim Sábelliułzem) báiać y mniemáć [...] że then ich ieden Troiáki.Bog Ełsencia wćielił fię. *GrzegRóżn* B3; Páweł Duchem śwıęty mowiąc nie kłádzie mnogich Bogow ábo Ełsenci y *GrzegRóżn* B4, A4v; *CzechEp* [402].

2. *Istotna treść* (1) : Przypadło też y to, ze nim się pierwszemu pisaniu (ktorem ia według wskazania wm MMPana *essentia* w pamięci zostawiwszy odesłał) efekt *Stal*, tym drugie pisanie nastąpiło *ActReg* 127.

3. *Wyciąg, ekstrakt zawierający główne składniki wyciągnięte z jakiegoś ciała* (3) :

Zestawienie: »piąta, quinta essencyja« (1 : 1): Biedne *Veratrum*/ którego kilku tysięcy wiek łámego wżywał: Nálz/ moczy/ wytłacza/ deŷtilluie/ w quintę effencyą/ w *Extráctie*/ w *Elixiri*/ w dziwne *Oleyki*/ w páłtiłly obráca *Oczko* 2; Ale przemyłly w tákim dołtátku precz pułściwłzy/ tylko w łámey roley nabárżiey gmerzem: á dołfyc po prołtu: Florenckiego alembikowánia/ áni piątey effencyey w rzeczách łzukánia/ zániedbawłzy. *GostGospSieb* +4.

Przen: *Wódka* (1) : Wielebná effencia [!] Wynálażła Venecia *Aqua vitae* zwálią Przednich czałow. *LudWieś* B4.

Synonim: 1. istność.